

QUAN LA VIDA NO ÉS UN INFORTUNI

(Jovi Lozano-Seser: *Després de maig, abans de l'estiu*, Premi Enric Valor de Novel·la en Valencià 2021. Ed. Bromera, Alzira, 2022)

Elvira Cambrils

La literatura valenciana gaudeix d'un bon moment i Jovi Lozano-Seser és un dels seus autors imprescindibles per moltes raons. Entre elles, la mirada tan singular sobre els nostres dies des d'una visió crítica, de vegades càustica, que reclama el dret al bon humor i la tendresa. Amb un to desimbolt i lúdic, *Després de maig, abans de l'estiu* converteix en una festa una de tantes històries tràgiques que ens ha deixat la pandèmia de la Covid-19. Es tracta d'una aposta per la sensualitat, l'amor, la bellesa de les coses menudes, el perdó i l'amistat com a escapatòria a la misera condició humana, «al començament de l'apocalipsi epidèmic tothom pronosticava que el virus ens faria millors persones. Un any i mig després, el cuc sols ens havia engreixat i envilit més». L'autor fa servir aquesta circumstància per a desplegar la idea principal de la novel·la: la necessitat de construir un entorn acollidor que permeta abastar la plenitud vital.

A partir d'una història de pèrdues inevitables, l'obra ens aventura en el terreny dels guanys conquistats, aquells que arriben quan s'imposa la voluntat per fer de la vida una experiència bonica amb la sola ajuda dels materials disponibles. Eros i Tànatòs, les dues grans pulsions, competeixen des de la profunditat de l'ésser humà per respondre a les conjectures vitals. Però els humans no som només pulsions, disposem d'una força dèbil però capaç de controlar-les: la raó. I és en ella, en la raó, que es fonamenta la paideia i tots els intents de la humanitat per a modelar la força instintiva. La filosofia, la ciència i, sobretot, la

Jovi Lozano-Seser
**Després de maig,
abans de l'estiu**

bromera

Premi Enric Valor de Novel·la

literatura ens permeten assajar models de respostes positives, resilients diríem, a les desgràcies que comporta l'existència humana. «La vida no és un infortuni. És un do que se'ns atribueix», diu Àngels Pons, la protagonista; i, com a posseïdors del do, ens diu Jovi Lozano-Seser, cal ser una mica artistes per a orientar les passes pel camí adequat. La lectura de la novel·la esdevé una experiència molt agradable no sols per aquesta idea poderosa sinó, també, per les qualitats literàries que emanen del text, com la riquesa del lèxic de la Marina, el ritme narratiu, les imatges o la lleugeresa amb què flueix la història, qualitats que la van fer mereixedora del Premi Enric Valor de Novel·la en Valencià 2021.

L'escriptor opta per una narració lineal entre el 13 de maig i el 22 de juny, amb els salts enrere necessaris que situen els personatges dins de les trames, per a mostrar la crònica d'una «nova» oportunitat —més que «segona», ja que la vida és un ventall obert de possibilitats fins al darrer alé, sempre que se'n tinga consciència—, esdevinguda en el temps que indica el títol. La protagonista, una infermera de seixanta-tres anys que torna a Ondara —el seu poble natal— arran de la mort del marit a causa de la Covid, s'enfronta a «la lenta i penosa resurrecció» de què parla Antònia Vicens en un dels epígrafs que obri el llibre. L'estrés laboral a causa de la pandèmia i el dol inesperat la sumeixen en una depressió que li canvia l'itinerari vital. Però el regres al poble i, amb ell, a les velles amistats com Tona, l'amiga extravertida i entusiasta, i Jaume, un nòvio de joventut, constituïran el puntal des del qual alçar un nou món. Els figurants d'aquest nou món —Paco, Jean, Coco, la cosina Tere, les veïnes o els botiguers— funcionen com a elements fonamentals del canvi de perspectiva d'Àngels —«una no admet fàcilment que no sap com sortir-se'n i que ha hagut d'inventar una altra vida perquè l'anterior s'havia evaporat en un amén»— que la conduirà al renaixement. Eros, la pulsio eròtica, s'adreçarà a l'espai pròxim en una mirada innocent, a la bellesa més immediata i sovint oculta rere la monotonia del viure. Hi suraran els carrers i els establiments comercials d'Ondara —ca Paquitina, carrer de la Roda, carnisseria de Picó, fruiteria del Prado, café Sendra...— i el Montgó i la serra de Segària i les séquies, els xalets i els bancals. Tots ells constitueixen l'*attrezzo* d'unes històries tan versemblants que, més que fruit de la imaginació de Jovi Lozano-Seser, semblen inspirades en fets reals.

Després de maig, abans de l'estiu constitueix, per tant, un homenatge a la vida de poble, un bé cada volta més escàs per l'èxode rural a les grans ciutats, pel trencament del teixit social a causa del despoblament dels centres urbans a favor dels eixamples, pel creixement de les urbanitzacions i els centres comercials desarelats de la població o per la invasió de nouvinguts que no s'hi integren:

En la memòria se'm barrejaven els forns, tots els forns, que esventaven l'aroma del blat calent i que antany poblaven el vial com a ambaixadors del pa i del miracle que el fa possible cada matinada. Ara i adés els obradors s'amagaven darrere de noves façanes que encobrien la riquesa i varietat d'un passat emprenedor.

Resulta impagable l'amor que destil·la la novel·la cap al poble de l'autor, Ondara, extrapolable a qualsevol poble valencià. La cerca d'una vida plena passa per la necessitat d'unes relacions socials satisfactòries; i entre elles, les relacions properes que propicia la vida d'una comunitat a la mesura dels humans —el conjunt de les persones del nostre entorn: la veïna de la infantesa, la cosina, el nebot, l'amiga d'un temps llunyà...— i les pròpies del teixit productiu —la fornera, el botiguer de roba, la florista, la gelatera, el ferrer, el llanterner, la perruquera, el fuster, l'electricista...—. L'obra reivindica els comerços i els tallers menuts, en vies d'extinció, com una manera de recuperar la vitalitat dels centres urbans i millorar l'economia local. En fi, una proposta molt allunyada de la globalització a la mesura de gegants despersonalitzats.

La narració ens acosta, com és natural, a les vivències comunes durant la pandèmia, ara quan ja comença a esborrar-se de la memòria, i constitueix un testimoni de primera mà d'un temps i d'uns fets:

La pal·lidesa li esmorteï els ulls i la sequegat se li instal·là als llavis. L'empitjorament fou tan ràpid com ho havia sigut amb tants altres. Jo baixava a la seua planta i pujava a la meua tantes voltes al dia que els genolls cruixien en un constant escarritx. Tenia set. Ell i jo també, en veure'l transpirar. El pronòstic, conegut. Una pneumònia ferotge que havia trastocat el parer d'allò que fins aleshores els especialistes creien normal. El sars-CoV-2 envaïa l'organisme amb una prestesa despietada que deixava atònites les defenses mentre en rosegava la capacitat de resposta.

Tot i no ser una obra costumista, *Després de maig, abans de l'estiu* reflecteix alguns costums de la Marina que es perden amb l'individualisme creixent. És el cas del comiat dels difunts i les relacions de cortesia per part dels familiars i veïns cap a la família del finat, com la «tortà» del dol:

Allà hi fumejava, compacta i sense irregularitats de gruix, la tortada de ma mare. Era el dolç amb què obsequiava els parents més acostats quan alguna pèrdua els colpejava. S'endolava, escampava una blonda de paper i hi servia el pastís, encara calent, per dur-lo fins a la casa del difunt. Normalment ho feia abans del funeral encara que en altres casos aprofitava els dies posteriors, fins i tot després de les misses en honor del finat.

El moment de transformació que viu la protagonista s'escola en múltiples reflexions sobre la realitat més immediata que li permeten encarar-la amb altres pressupòsits. Així, per exemple, la importància de la ficció en l'enamorament: «Sense adonar-me'n, inventant-lo (a Jaume), construïa una història bonica que satisfesia l'ànsia d'encarnar l'amant perfecte en la pell de l'arquetipus més disponible». Una visió positiva de les relacions familiars: «La família és fer-se, però també desfer-se i tornar-se a fer». O la segregació de gènere: «Homes i dones som més afins del que sembla i, malgrat la ineludible segregació amb què se'ns distingeix, allò que ens atorguen els annexos genitals és una altra màscara, un altre subterfugi, amb què distanciar-nos». L'autor ens tanca l'ullet amb altres consideracions de caràcter metaliterari en fer-li pensar a la infermera jubilada: «Hi ha un intercanvi màgic en l'experiència literària quan les lectores esdevenim creadores d'un imaginari fins aleshores inexpugnable. Les persones que no posseïm el do de la ploma i la invenció vivim les històries alienes amb un afany de suplantació que no és més que un ardit terapèutic».

Joví Lozano-Seser reïx, a més, en l'acostament als personatges femenins amb un gran coneixement de la seua singularitat. El retrat de la protagonista és molt versemblant, des de la depressió inicial i la consciència del declivi del cos fins a l'espurna de l'atracció eròtica, entesa en sentit general com a experiència estètica, sensual o sexual —resulta deliciós el passatge de l'autoerotisme a la dutxa amb el rerefons musical de *Les noces de Fígaro*.

Us convida a llegir, doncs, *Després de maig, abans de l'estiu* com un mirall del nostre temps, on s'escolen les tragèdies comunes —la mort d'una persona estimada, els problemes econòmics, els maldecaps amb

els fills, els trencaments familiars heretats...—, i com un manual de saviesa que convida a reflexionar sobre la manera i les eines que tenim a l'abast per a superar-les. Una novel·la engrescadora i tendra amb què Jovi Lozano-Seser, una vegada més, mostra el seu talent per a fer literatura amb les petites històries de la gent normal que esdevé, d'aquesta manera, extraordinària.